

2006
grote Maaskantprijs
Carel Weeber

JURY

Jan Doets
Guusje ter Horst
Lodewijk van Nieuwenhuijzen
Vincent van Rossum
Piet Vollaard

READER

Olof van de Wal

JURYRAPPORT

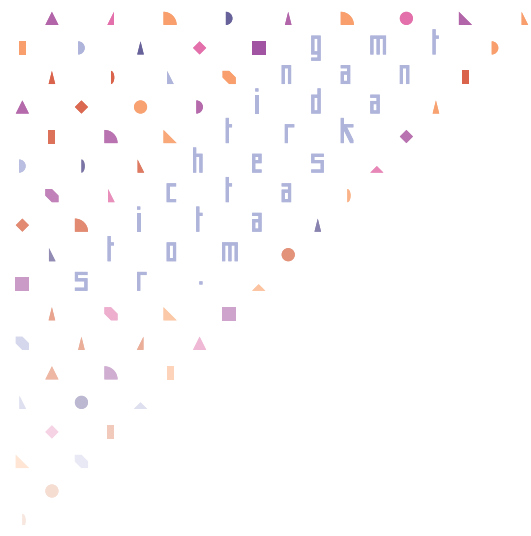
De Rotterdam-Maaskantprijs heeft een mooie traditie opgebouwd in het signaleren van sleutelmomenten in het debat over de architectuur, stedenbouw en landschapsarchitectuur. Niet zelden is de voordracht van de jury daardoor evenzeer een bijdrage aan de discussie binnen de architectuur, en soms is die bijdrage zelfs sterk polemisch van aard. Waar het debat vruchtbaar is, bloeit de architectuur en kan de bewuste beleving ervan geoogst worden. Het is deze debaatcultuur die de jury van de Maaskantprijs 2006 in haar voordracht centraal wil stellen en wil prijzen. Zij heeft daarom uitgekeken naar een persoon die in en met zijn of haar werk niet alleen het debat heeft gezocht en gevoed, maar ook in staat is gebleken het een wezenlijk andere richting op te sturen.

De Maaskantprijs laat ruimte voor een zeer brede opvatting over de bebouwde omgeving en landschapsinrichting. De jury heeft echter besloten om in haar oordeel het veld sterker af te bakenen en daarmee een meer fundamentele benadering mogelijk te maken. Zij heeft er daarom voor gekozen de selectie te maken van personen die vanuit de vakdiscipline zelf het debat hebben aangewakkerd. De disciplineoverstijgende gebieden zijn daarbij --- voor deze keer --- buiten beschouwing gelaten. Er is niet alleen gekeken naar de ontwerpende disciplines, maar ook naar de architectuurtheorie en -kritiek en naar de architectuurfotografie. Binnen al deze disciplines zijn interessante ontwikkelingen en niet minder interessante namen te noemen. De jury heeft gelet op de betekenis die betreffende personen hebben voor de ontwikkeling van het eigen vak, op de wijze waarop zij zich mengen in het vakinhoudelijk debat en op de betekenis die zij hebben voor de architectuurbeleving bij een breder publiek.

Tijdens de jurygesprekken kwam voortdurend één naam boven drijven als de meest complete kandidaat voor het winnen van de Maaskantprijs: de architect, of ex-architect Carel Weeber.

Carel Weeber heeft zich in de tweede helft van de twintigste eeuw vol overgave gemengd in de discussies over de architectuur, stedenbouw en planning. Hij heeft dat gedaan vanuit diverse posities: als architect, als docent, als bestuurder en als polemist. In zijn optreden is een duidelijk eigen signatuur te herkennen.

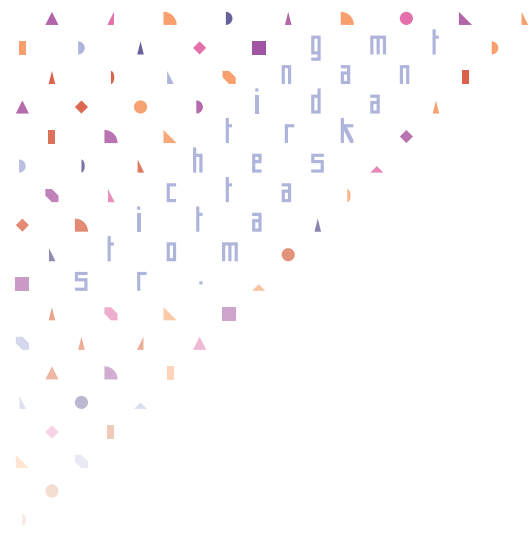
Niet alleen het ontwerp is voor hem van belang. Ook met de wijze waarop en

de condities waaronder dat ontwerp tot stand komt, heeft hij zich gedurende zijn gehele loopbaan actief bemoeid. Als geboren polemist schuwt hij de minderheidspositie niet en weet daarbij zijn ideeën op overtuigende wijze voor het voetlicht te brengen. Dankzij deze kwaliteiten is het hem op cruciale momenten gelukt de vaak comfortabele consensus die in de Nederlandse wereld van de architectuur heerst in beweging te krijgen. Evenzeer behorend tot zijn polemische natuur is zijn bereidheid zijn standpunten te wijzigen, als een vernieuwd inzicht daartoe aanleiding geeft. Niet voor niets opent het boek 'Carel Weeber ex-architect' met het veelzeggende citaat: "Alleen een gek verandert niet van mening." Weeber heeft zich met zijn polemieken niet altijd even geliefd gemaakt. Maar --- en daar is vriend en vijand het over eens --- Weeber's vermogen tot zelfrelativering, zijn charme en zijn gevoel voor humor hebben in niet geringe mate bijgedragen aan een duidelijke ontvangst van zijn verhaal. Niet alleen onder vakgenoten, maar vooral ook bij het grotere publiek.

De 'grote' Rotterdam-Maaskantprijs is geen prijs voor een architectonisch oeuvre. Dat neemt niet weg dat ook de architectuur zelf polemisch van aard kan zijn. De architectuur van Carel Weeber is opmerkelijk te noemen. Niet zozeer omdat hij in stijl navolging kreeg, want dat is nauwelijks het geval geweest. Of hij nu rationalist genoemd moet worden --- iets waartoe zijn vroegere werk aanleiding geeft --- dan wel postmodernist, --- wat uit zijn latere werk lijkt te spreken --- is eigenlijk nauwelijks van belang. Een opmerking van Rem Koolhaas wordt in dit kader veel geciteerd. Hij omschrijft Weeber daarin als een architect die, als de ratten het zinkende schip van het postmodernisme verlaten, er juist opspringt. Deze op het oog schampere opmerking verraadt Koolhaas' bewondering voor het eigenzinnige en consensuswerende. Stijlloosheid is misschien de beste omschrijving, zij het dat deze altijd ondersteund wordt door een keuze voor heldere stedenbouwkundige randvoorwaarden en stevige stedelijke typologieën.

Het is veeleer Weebers houding als architect die indruk maakt. Een rode draad door het werk van Weeber is zijn opvatting over hetgeen de architectuur, en daarmee de architect, vermag. Hij richtte zijn pijlen op architecten die in zijn ogen engagement met architectuur verwaarden. Vanuit die positie moeten zijn pleidooien tégen de nieuwe truttigheid aan het einde van de jaren '70, tégen de staatsarchitectuur en vóór het Wilde Wonen eind jaren '90 worden gezien. Het zijn pleidooien die voortkwamen uit analyses van de woningbouw en de stedenbouw van het moment. Weeber is hier vooral de realist, een 'dirty realist' volgens sommigen. In dit realisme is Weeber vaak sterk polemisch: zeker zijn sociale woningbouwprojecten De Peperklip en de Zwarte Madonna hebben de

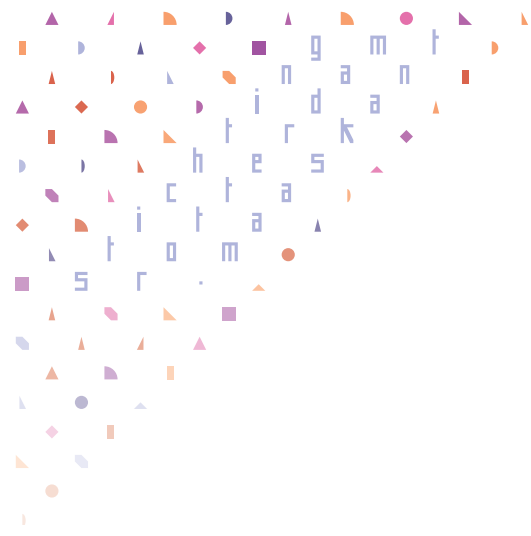
discussie over de sociale woningbouw op scherp gezet. Ook andere projecten, zowel de gerealiseerde als de niet-gerealiseerde, zijn behalve bijdragen aan de stedelijke ruimte vaak ook bijdragen aan het debat in de architectuur. De Centrale Bibliotheek, de Venserpolder, de Penitentiare inrichting De Schie en de Queen Towers zijn slechts enkele voorbeelden. Stevige projecten en ankerpunten in het oeuvre van Weeber, die duidelijk maken dat hij in zijn werk geen poging doet om te behagen maar desnoods probeert.

De professionele carrière van Carel Weeber als architect loopt vrijwel parallel aan die als docent in de architectuur. Er is zelfs veel voor te zeggen om Carel Weeber in de eerste plaats een docent te noemen en hem juist vanwege deze voor de buitenwereld vrijwel onbekende rol te eren. Wellicht is het aantal studenten dat bij Weeber is afgestudeerd het meest tekenend voor zijn belang als docent: het zijn er meer dan zeshonderd geweest. Zij voelden zich door zijn kritische houding geprikkeld en door zijn afkeer van het normatieve gesteund.

Maar Weeber hield zich ook nadrukkelijk met de organisatie en de inhoud van het onderwijs zelf bezig. Al vanaf zijn afstuderen in 1964 tot aan zijn vertrek bij de TU Delft in 2003, is Weeber in meerdere en mindere mate betrokken geweest bij het beroepsonderwijs voor architecten, aanvankelijk als docent, later als decaan en hoogleraar.

In deze hoedanigheid heeft hij ruimschoots bijgedragen aan discussies over het architectuuronderwijs.

Al in 1967 doet hij van zich spreken met het pamflet 'Schiet de opleiding tot architect al lang te kort'. En tot 2003 blijft Weeber de ontwikkelingen in het vakonderwijs kritisch volgen. Met name de TU Delft, die volgens hem blijft hangen tussen twee tradities, die van de Beaux Arts en het Bauhaus, blijft zijn aandacht houden. Hij pleit voor een opleiding die meer nadruk legt op het vakonderwijs dan op het wetenschappelijk gehalte en laakt om die reden het gebrek aan praktijkkennis van de architect in opleiding. Stages, zo meent hij, zijn essentieel in de vorming tot architect, en als voorzitter van de BNA schrijft hij in 1996 'Een architectenopleiding is zonder stage-component ondenkbaar'. De nadruk op de praktijk neemt overigens niet weg dat Weeber academische kwaliteiten van belang vindt. Zo is hij slecht te spreken over de vaak gebrekkige historische kennis van architecten met een Nederlandse opleiding. Als hoogleraar streefde hij in de tweede helft van de jaren '80 naar een herwaardering van het architectonisch ontwerpen en het architectuuronderzoek. Hij nam daartoe het initiatief tot een vervolgopleiding

architectuur, het Durand Instituut, dat later het licht zou zien als het Berlage Instituut.

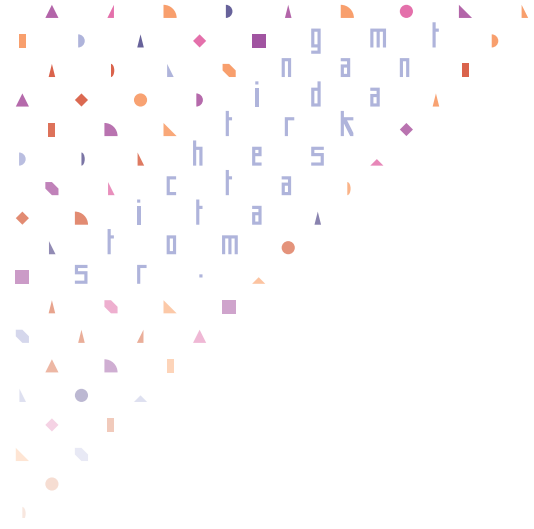
Carel Weebers loopbaan heeft nog een tweede, relatief onderbelichte kant. Als architect en docent is hij nooit teruggeschrokken voor de uiterste consequentie van zijn polemische houding, namelijk het maken van vuile handen als bestuurder. Het aantal bestuurlijke functies dat hij in de loop van de jaren heeft bekleed, loopt in de tientallen. Zo is hij decaan aan de TU Delft geweest en voorzitter van de BNA, posities waarin hij evenmin als in zijn andere werk de consensus zocht: "Als voorzitter van de BNA ben ik er om het vak verder te helpen, niet om architecten de hand boven het hoofd te houden".

Zijn bestuurlijke rol reikt echter verder. Hij was van 1975 tot 1988 lid van de sectie architectuur van de Rotterdams Kunststichting, en vanaf 1982 voorzitter.

In die jaren is het initiatief genomen voor een reeks activiteiten die de cultuur in de architectuur nadrukkelijk beïnvloedden, zowel vakmatig als wat betreft de betrokkenheid van een breed publiek. Veel geroemd zijn de manifestaties van Architecture International Rotterdam (AIR) die aan het ontwerpend onderzoek een nieuwe dimensie en aan de stedenbouw een nieuwe impuls gaven. Minder prominent, maar niet minder belangwekkend, zijn zaken als een plaatselijke architectuurgids en de Dag van de Architectuur, die vanuit Rotterdam al snel op landelijke schaal overgenomen zijn. Het meest symbolisch wellicht is in dit verband het Keurmeesterproject te noemen, waarin in 1979 de architectuurkritiek opnieuw in Nederland is geïntroduceerd.

In zijn drie reeds benoemde hoedanigheden heeft Carel Weeber zijn functioneren reliëf gegeven door voortdurend de discussie op te zoeken. Om die reden wenst de jury van de Maaskantprijs 2006 met name de polemische kwaliteiten van Weeber te belichten. De 'nieuwe truttigheid', de 'staatsarchitectuur' en het 'Wilde Wonen' zijn uitdrukkingen die als gevolg van zijn polemische talenten de Nederlandse taal verrijkt en het architectuurdebat opgestuwd hebben.

Ook op de Welstand heeft Weeber zijn pijlen gericht. Vaak gebeurde dit met een bijzonder gevoel voor de tijdgeest: na de truttigheid volgde een hernieuwd rationalisme, en het Wilde Wonen ging vooraf aan een grotere bestuurlijke nadruk op de wensen van de individuele bewoners die sinds de woningwet nog niet mogelijk was geweest.

De Rotterdam-Maaskantprijs is in de eerste plaats een prijs die de reflectie op het vakgebied wil bevorderen. De prijs zoekt daarbij in de breedte naar potentiële kandidaten. Carel Weeber is in zoverre uniek, dat hij in zijn activiteiten inderdaad die volledige breedte, van ontwerper tot bestuurder, van polemist tot docent, bestrijkt. In dat opzicht aarzelt de jury niet Weeber de meest complete Maaskantprijswinnaar tot nu toe te noemen. Deze overtuiging is zelfs zo sterk dat er enige verbazing bestaat over het feit dat Weeber de prijs niet eerder mocht ontvangen.

Kort geleden heeft Carel Weeber zijn professionele loopbaan beëindigd en heeft hij zelfs het Nederlandse vasteland achter zich gelaten om zich op Curaçao te vestigen. De jury is zich er echter zeer wel van bewust dat het toekennen van deze prijs zelden de afsluiting is van het debat en spreekt daarom de hoop uit dat Weeber, vanuit zijn nieuwe woonplaats in het Caribisch gebied, de ontwikkelingen in Nederland blijft volgen en van zijn commentaar wil blijven voorzien.